

2016-07-26

SU FV-1.1.3-1429-16

Åsa Borin
Kanslichef

Regeringskansliet
Miljö- och energidepartementet

Remiss av slutbetänkande av utredningen om begränsning av odling av genetiskt modifierade växter (SOU 2016:22)

Yttrandet har på rektors uppdrag utarbetats av Områdesnämnden för naturvetenskap. Ärendet har beretts av professor Lisbeth Jonsson, Institutionen för ekologi, miljö och botanik.

Stockholms universitet bedömer att det inte finns något behov av att införa nya bestämmelser i lagtexten om att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade växter i Sverige. Universitetet stöder därför inte förslaget att införa sådana bestämmelser i miljöbalken.

Bakgrund

I EU direktivet 2015/412 ges möjligheter för enskild medlemsstat att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade växter. Utredningen har i direktivet fått i uppdrag att analysera och ge förslag på hur detta kan genomföras. Slutbetänkandet SOU2016:22 föreslår att det är regeringen som ska avgöra om odling ska förbjudas och att bemyndigandet att föreskriva om förbud införs i 13 kap. miljöbalken.

För att odla genetiskt modifierade (GM) växter inom EU krävs tillstånd som gäller inom alla medlemsländer. Varje GM växt, det vill säga en specifik art med en viss genetisk modifiering ska prövas och godkännas. Regelverket för att få ett tillstånd är mycket omfattande och innebär prövning och omröstning i flera olika instanser. Processen är mycket tidskrävande. Som exempel lämnades en ansökan om en potatis med stärkelsemodifiering in 1996 och godkändes 2010. Godkännandet upphävdes av en EU-domstol tre år senare med argumentet att godkännandet inte var formellt hanterat. För närvarande har endast en GM gröda tillstånd för odling, en insektsresistens majs MON810, som erhöll sitt tillstånd år 1998. Den odlas i Portugal, Rumänien, Spanien, Slovakien och Spanien, varav 92% i Spanien, på totalt 150 000 hektar. Denna yta motsvarar 1 promille av EUs odlingsareal som är 177 miljoner hektar (Jordbruksverkets statistik). Globalt odlas GM grödor på 181 miljoner hektar d.v.s. drygt 60 gånger Sveriges odlingsbara areal.

I dagsläget finns inom EU ytterligare 8 ansökningar om odling av GM grödor och ingen är inlämnad senare än 2008. De företag som utvecklar GM grödor har avslutat utvecklingsarbetet

Områdesnämnden för naturvetenskap

Stockholms universitet
106 91 Stockholm

Besöksadress:
Universitetsvägen 12
www.su.se

Telefon: 08-16 20 00
Telefax:
E-post:

avsett för EU och koncentrerar sig på de amerikanska och asiatiska marknaderna. De växter som nu är i processen för ansökan om odling är sju majs och en sojaböna. Ingen av dessa är anpassad för svenska odlingsförhållanden.

Det nya direktivet 2015/412 får betraktas som ett försök att bryta det dödläge inom EU där tillståndsgivningen inte fungerar som det är tänkt och inga godkännande tillkommit efter 1998, med sämre konkurrenskraft för europeiskt lantbruk som konsekvens.

Direktivet ger två möjligheter för ett medlemsland att förhindra odling av GM grödor inom det egna landet. Den första är att kräva att det geografiska tillämpningsområdet i en ansökan ändras, vilket vid eventuellt godkännande då skall avspeglas i godkännandet. Den andra är att en medlemsstat kan anta en bestämmelse som begränsar eller förbjuder odling av en GM gröda inom det egna landet. Det är denna möjlighet som analyseras i utredningen. Enligt direktivet bör ett sådant förbud ha tvingande skäl. Betänkandet menar att miljöpolitiska mål eller socioekonomiska skäl kan bli sannolika, men anger inga tänkbara exempel.

Överväganden

Utredningen har i enlighet med direktivet inte bedömt behovet av att utnyttja möjligheten att förbjuda eller begränsa odlingen av genetiskt modifierade växter utan gett förslag på hur det skulle kunna göras. Stockholms universitet bedömer att det inte finns behov av en sådan lagändring.

Inom universitetet är begreppen ”vilar på vetenskaplig grund” och ”beprövad erfarenhet” styrande för verksamheten (Högskolelagen). Det är stor kontrast till EUs lagstiftning inom området GMO. Den är teknikbaserad, men det är högst oklart på vilka grunder. Det finns t.ex. ingen vetenskaplig motivering att genetiskt modifierade grödor som utvecklats med hjälp av mutationsbehandling undantas. Den snabba teknikutvecklingen har gjort att det i dagsläget råder oklarhet i vilka tekniker som omfattas. Forskning visar vidare entydigt att det utifrån säkerhetsaspekter inte är motiverat med en särskild lagstiftning för GM grödor. Exempelvis publicerade EU-kommissionen år 2011 en rapport som sammanfattade tio år av EU-finansierad riskforskning om GMO. Den viktigaste slutsatsen var att GM-grödor *i sig* inte är mer riskfyllda än konventionellt förädlade grödor. Sammantaget hade EU vid den tidpunkten satsat 300 miljoner euro på forskning kring GMO med fokus på säkerhet, omfattande 130 projekt där mer än 500 oberoende forskargrupper deltagit.

Den globala odlingen av GM grödor har de senaste tjugo åren fortsatt att öka och omfattar i dagsläget 181 miljoner hektar, vilket är mer än EUs totala jordbruksareal. Erfarenheterna från dessa tjugo år är att det inte rapporterats något fall av risker för människor eller djurs hälsa eller miljön som kan knytas till att dessa grödor är GMO.

Det är uppenbart att EUs regelverk vad gäller genetiskt modifierade växter behöver ersättas av lagstiftning där eventuella miljörisker av odling av en viss växt utvärderas frikopplat från den teknik med vilken den framställts.

Även utgående från dagens EU lagstiftning och att det fortsatt kan komma att höjas röster, även inom Sverige, för att förhindra eller begränsa odlingen av GM växter, kan vi konstatera att det inte finns något behov av den föreslagna lagändringen.

- Det är osannolikt att något företag inom överskådlig tid lämnar in en ansökan till EU om godkännande av odling av en GM växt (den senaste ansökan är från 2008).
- Sverige har i så fall möjlighet att kräva att det geografiska tillämpningsområdet ändras, vilket sedan ska avspeglas vid ett eventuellt godkännande.
- Det är ytterst svårt att föreställa sig tvingande miljöpolitiska eller socioekonomiska skäl för förbud eller begränsning i Sverige av odling av en gröda som genomgått EUs rigorösa miljöriskprövning via den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet, EFSA samt nationella myndigheter.

¹ A decade of EU-funded GMO research (2001-2010).

http://ec.europa.eu/research/biosociety/library/brochures_reports_en.htm

Anders Karlhede
Vicerektor för det naturvetenskapliga
området

Åsa Borin
Kanslichef